

Stručni članak

ŽIVOTNI TOK I TRANZICIJA NA RASKRŠĆU VREMENA

Akademik prof. dr Rade Biočanin; email: rb.biocanin@gmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku

Ms Gordana Milentijević, prof.

Udruženje prevodilaca stranih jezike Srbije, Beograd, Srbija

Sažetak: U ovom postmodernom ambijentu, aktuelna su pitanja: U kojem pravcu ide održivi razvoj na Balkanu, Evropi i Svijetu? Dali su neiscrpni izvori energije na planeti Zemlji?. Da li je moguć “atomski rat” i kako se “boriti” protiv opasnih bio-ubica? Životni tok i tranzicija na raskršću vremena? Kakva je ta stvarnost našeg „budnog stanja“ u ovom bremenitom vremenu, sa puno ekoloških problema? Da li nam je dato da je čak naslućujemo? Ne znači li ovo da je umjetnost koja je bila neodvojiva od lepog bila samo izraz čovjekove potrage i težnje da se bar kroz koprene privida približi Bogu/Alahu i nedodirljivoj prirodi do pre dva vijeka? Očekujemo li veliki preokret u nastavku XXI vijeka? Kuda i kako dalje? Danas, svako od nas ponekad ima osećaj nemira, strepnje, brige i straha. Možete se osjećati ovako kada se suočite sa problemima na poslu, pre polaganja ispita, prilikom donošenja važnih odluka. Vreme u kojem živimo: Nove dileme, nova naučna i praktična rješenja, holistički pristup i ideje kroz dijalog svih zainteresovanih velikih sila ali i malih država). Moramo shvatiti da struka i nauka ne rade samo za sebe, ono što uradimo za sebe, umire sa nama. Ono što uradimo za druge, ostaje iza nas i postaje besmrtno. Priroda je carstvo apsolutne ljepote, neizrečive i nedosanjane. Postoji program UN za održivi razvoj važi do 2030. godine, ali ga treba menjati, urgentno. Privreda, ekonomija, ekologija su u funkciji urbanog i ruralnog razvoja u regionu. Odgovore na ova i slična pitanja daje naš koautorski rad.

Ključne riječi: postmoderni ambijent, prirodne vrijednosti, tranzicija, vanredne situacije, eko-bezbjednost, održivi razvoj

LIFE COURSE AND TRANSITION AT THE CROSSROADS OF TIME

Abstract: In this postmodern environment, the current questions are: In what direction is sustainable development going in the Balkans, Europe and the world? Are there inexhaustible sources of energy on planet Earth?. Is "atomic war" possible and how to "fight" against dangerous bio-killers? Life course and transition at the crossroads of time? What is the reality of our "awake state" in this fraught time, with many environmental problems? Are we given to even intuit it? Doesn't this mean that art, which was inseparable from beauty, was only an expression of man's search and aspiration to get closer to God/Allah and untouchable nature until two centuries ago, at least through the veil of appearances? Are we expecting a big upheaval in the rest of the 21st century? Where and how to proceed? Today, each of us sometimes feels a sense of restlessness, anxiety, worry and fear. You can feel this way when you face problems at work, before taking an exam, when making important decisions. The time we live in: New dilemmas, new scientific and practical solutions, a holistic approach and ideas through the dialogue of all interested major powers as well as small countries). We must understand that profession and science do not work only for themselves, what we do for ourselves, dies with us. What we do for others stays behind us and becomes immortal. Nature is a realm of absolute beauty, unspeakable and unmatched. There is a UN program for sustainable development valid until 2030, but it needs to be changed, urgently. Economy, economy, ecology are the function of urban and rural development in the region. The answers to these and similar questions are provided by our co-authored work.

Key words: postmodern environment, natural values, transition, emergency situations, eco-safety, sustainable development

Uvod

Vreme u kojem živimo prepuno je izazova i promena koje zadiru u sva područja života i ljudskih aktivnosti. Tehničko-tehnološka i naučna dostignuća iz dana u dan ruše granice sveta koji smo poznavali, premošćujući udaljenosti među najudaljenijim civilizacijama planete Zemlje, štoviše, sve dostupnijim nam čineći i one druge. Ustaljeni obrasci i navike življenja iz dana u dan bivaju dovedeni u pitanje. I to plaši. Budi strah od promena, pri kojoj nužno umire manji ili veći deo staroga, poznatog nam sveta, kako bi ustupio mesto nekom novom, nepoznatom.

Sudbina sadašnjeg i budućeg društva zavisi od prevladavanja mehanicističkog prilaza stvarnosti i projektovanja bezbednone paradigme tj. održivog razvoja. Upozorenje sovjetskom javnom mnjenju na opasnost od eventualne upotrebe N-oružja od strane terorističkih organizacija širom sveta. U ovom koautorskom radu je ukazano na opasnost po savremeni svet od nuklearnog oružja u miru i ratu. Autori upozoravaju na mogućnost iznenadnih nuklearnih udesa izazvanih neispravnostima i zastarelošću nuklearnih reaktora koji se koriste u mirnodopske svrhe, mada oni mogu biti ciljano gađani od strane države, koja gubi u ratu (nuklearna elektrana Zaporožje). Razmatrana je i nova opasnost po čovečanstvo – nuklearni, hemijski i biološki terorizam. Autori ukazuju na mogućnost da u posed nuklearnih sredstava dođu terorističke organizacije, grupe i pojedinci i upozoravaju na neophodnost odgovarajuće zaštite.

Unutar poznatog, ma koliko bili nezadovoljni njime, osećamo se sigurno i zaštićeno; na njegove pretnje smo navikli i one nas više ne mogu bitno povrediti. Novo pak u sebi krije izazove i opasnosti o kojima još i ne slutimo, a tu možemo biti povređeni na neki dosad nepoznati način, s kojim se možda nećemo znati „nositi“.

S druge strane, teški trenuci i krize sastavni su dio života. Svaku promenu životne situacije ili statusa, pa i kada je reč o onima koje spadaju u prirodan životni tek poput prelaska iz djetinjstva u pubertet, završetka škole, zaposlenja, venčanja, rođenja deteta itd. prati celi niz emocija. Satkani od suprotnosti, koliko god nešto intenzivno želeli, istovremeno duboko u sebi mi se tomu opiremo, premda toga uglavnom nismo svesni; štoviše, što snažnije nešto želimo, tim snažniji je i nesvesni otpor prema promeni koju to sa sobom nosi. Stoga i događaji koje doživljavamo kao pozitivne nose sa sobom priličnu dozu stresa te dok npr. smrt bračnog druga, kao jedna od najvećih životnih trauma, nosi 100 stresnih bodova, ženidba ih nosi 50 (vlastita ozleda ili bolest 53), trudnoća, rođenje deteta i prvo zaposlenje po 40 itd. Drugim rečima, stresove i krize ne možemo izbeći, možemo samo naučiti bolje se nositi s njima. Emotivno i duhovno zrele osobe lakše će prepoznati i naizgled beznačajne krize, te na vreme reagirati na njih.

Mnogi ljudi se boje da će ih život prevariti i da iz nekog razloga neće uspeti ostvariti ciljeve koje su si postavili, no znatno je teže kad neočekivano dobijemo nešto što nismo željeli, npr. doživimo nesreću, razbolimo se mi ili netko nama blizak, smanje nam plaću ili dobijemo otkaz, prevari nas netko kome smo verovali itd. Na neplanirane neugodne situacije nikada nismo dovoljno spremni, pred njima se uvek osećamo preplašeno i nedoraslo poput malog deteta. S druge strane, upravo kroz takve situacije najviše učimo i menjamo se.

Mnogi ljudi potiskuju svoje najdublje čežnje, jednako kao i najdublje sumnje i pitanja ne bi li održali prividan osjećaj sigurnosti i kontrole nad svojim životom. Zatvaraju se i na razne načine isključuju iz života, gotovo u potpunosti nesvesni rata koji se vodi u njima samima. Bave se raznim aktivnostima, mnogo rade, angažiraju se u važnim projektima zajednice i sl. ne bi li sačuvali osjećaj da je sve u redu i da se neće dogoditi ništa što bi ih izbacilo iz prividno mirne luke njihove svakodnevice. Predodžbe o tome što bi trebali biti oni, drugi, život i sl. uzimaju

kao same po sebi razumljive i ne pitajući se koliko su im doista bliske, odnosno čije vrednosti i svjetonazori stoje u njihovoj pozadini.

Većina ljudi Planete želi postići više i živeti bolje no generacije prije njih a istovremeno – poneseni imperativima vremena u kojem živimo te poruka koje dolaze sa svih strana glorificirajući mnoštvo površnih vrednosti poput novca, zabave, večne mladosti i sreće – nisu spremni odricati se bilo čega a još manje nositi se s gubicima i nesavršenostima u sebi i u svetu oko sebe.

Tematski zanimljivo, autori ovu egemplarno snažnu i faktografski ubjedljivu studiju “Na raskršću vremena” posvećuje koherentnosti “eks-jugoslovenske misli” sa korenima njenog istorijskog pojavljivanja; jedne od metafora našeg identiteta, na osnovu kojeg, koristeći niz činjenica, gradimo predstavu o razvojnim fazama moderne ekološke svesti i kulture.

Na našu sreću ili nesreću, u ovom postmodernom vremenu, ne počinjemo genezom nastanka bio-hemijskih struktura, već je rezultat nepravilnih prekrivanja i reformskih paketa evropskih i svetskih sila koja su skoro dva veka rušili prirodne vrednosti planete zemlje, da bi ovaj početak treće decade XXI veka dostigao kulminaciju događaja, te raslojavanje u ekološkom i etičkom smislu. Dakle, ovaj rad predstavlja jedan divan pokušaj da ista posluži kao svojevrsan egzemplar, ali i validan prilog proučavanju bio-hemijskih procesa u radnoj i životnoj sredini po redosledu koji je sugerisan u njenom naslovu.

1. Svet u kome živimo i radimo

Savremenu globalnu zajednicu karakteriše pojava protivrečnih snaga integracije (globalizacija, demokratizacija i humanitarizam) i dezintegracija (fragmentacija, urušavanje neuspelih država i parohijalizam), koje zajednički napadaju suverene države kao temelje svijetskog poretka. To je imalo za ozbiljnu posledicu i neke destruktivne pojave, koje su izazvale regionalne i lokalne napetosti o konflikte, kao i morbiditet/mortalitet stanovništva, kao posledicu devastacije radne i životne sredine.

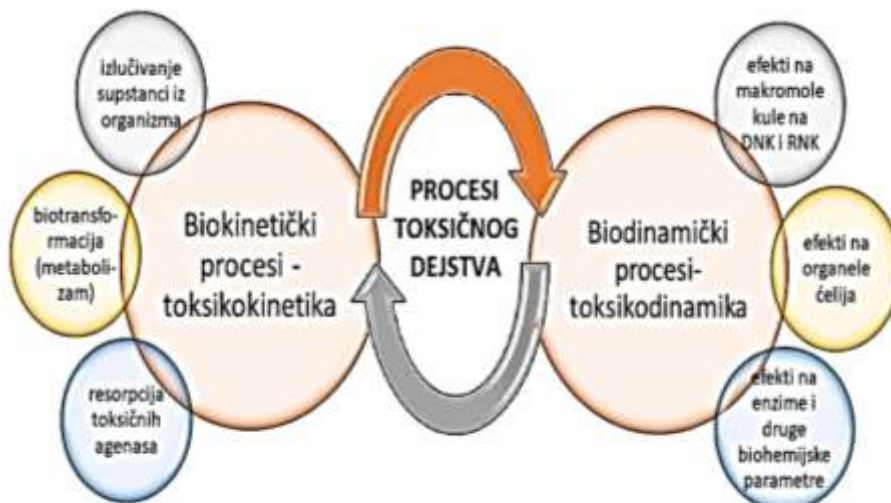
Krajem XIX pa i do polovine XX veka čvrsto se verovalo da je tehničko-tehnološki napredak vrednost o kojoj ne treba posebno raspravljati, jer se proces odvijao saglasno važećem shvatanju o položaju i odnosu čoveka i društva prema prirodi sadržanom u antropocentrizmu: čovek je u centru sveta i sve što je dobro za njega, dobro je i za prirodu. Pogubnost ovakvog odnosa sve češće se ispoljava kao ekološka kriza, čije razmere rastu, a vladajuća shvatanja ne mogu da ponude adekvatno rešenje. Zato se javlja nova ekološka etika – ekocentrizam, etički suprotstavljena antropocentrizmu, koja u osnov svega stavlja ekosistem.

U uslovima stalnih eko-poremećaja, moderni svet je postao opterećen mnogim neizvesnostima, s tim što je ponovo povećana opasnost od tradicionalnih vojnih sukoba (Rusko-ukrajinski rat), uz pojavu mnoštva nevojnih izazova rizika i pretnji. Nacionalni interesi, međutim i dalje su ostali u središtu međudržavnih odnosa, gde poseban značaj zauzima zaštita i unaprijeđenje sredine, u okviru održivog razvoja i eko-sigurnosti na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Brojnost ljudske populacije na početku XXI veka prelazi 7 milijardi, sa tendencijom daljeg rasta, pa je dostignuta tačka kada prostor na Zemlji jednostavno više nije dovoljan da se ekonomski razvoj ljudskog društva nastavi na isti način i istim intenzitetom. Naime, razvoj ljudskog društva doveo je do toga da ljudi modifikuju svoje uslove života na takav način i u takvom obimu koji prouzrokuje velike promene u životnoj sredini, a to onda ima povratan uticaj na njihov život.

Kako se tokom istorije broj ljudi povećavao, prirodni ekosistemi su narušavani, a promene u ravnoteži prirodnih ciklusa imale su negativan uticaj kako na ljude tako i na ostala živa bića.

Danas postoje brojni dokazi da čovečanstvo živi na neodrživ način (ne samo klimatske promene, već i društvena previranja, velika nesrazmera u razvoju, blagostanju i ljudskim pravima).

Slika 1. Osnovni procesi toksičnih dejstava otrova

Neracionalno korišćenje prirodnih resursa ne može biti u funkciji trajnog ekonomskog razvoja, jer neminovno vodi zagađivanju zemljišta, vode i vazduha, ugrožavanju ljudi i njihovih staništa, biljnog i životinjskog sveta. Povratak upotrebe prirodnih resursa unutar održivih granica zahteva i zahtevaće velike kolektivne napore.

Mnogi autori smatraju da su tri velike civilizacijske epohe izazvale najznačajnije promene u životnoj sredini, tj. na planeti Zemlji. Svaka ova epoha predstavlja značajno razdoblje u razvoju ljudskog društva. One se odlikuju određenim stanjem u biosferi (svet prirode), tehnosferi (svet ljudskih dostignuća), sociosferi (društveni svet), infosferi (informacije, znanja i poruke) i psihosferi (stanje duha)".

Dakle, krize su neizbežan deo života, zabave i radnih aktivnosti; zatvarajući pred njima oči nećemo ih izbrisati, čak ni odgoditi¹²⁶. Važno je stoga videti o čemu je reč, npr. nemam pojma što želim, ne vidim nikakav smisao svog života, brak mi je loš, preduzeće/ustanova mi je u stečaju, preti mi opasnost od gubitka posla, prema sebi se ponašam gore nego najgori neprijatelj... Imenovanje omogućuje da se malo odmaknemo i objektivnije pogledamo što nam se događa, pomaže nam da ublažimo iracionalne strahove, te razbija iluziju da prolazimo kroz nešto što se još nikada nikome nije dogodilo, omogućuje nam da jasnije vidimo i osetimo svoju stvarnost. Time se ponovno povezujemo sa sobom i možemo početi razmišljati o tome, što bismo mogli napraviti.

U svakom slučaju, ma s čime bila povezana, svaka kriza na neki način dovodi u pitanje naš dosadašnji način života i traži da nešto promenimo. To nije lako budući da se svaka istinska promena prvo događa iznutra, kroz suočavanje sa samim sobom, svojim željama, nadama, strahovima i ograničenjima te traženje smernica i menjanje nekih naviknutih načina razmišljanja i ponašanja.

¹²⁶ Reč kriza dolazi od grčke reči krinein, što znači odvojiti, odlučiti, suditi. Tu reč su stari Grci najpre koristili u medicini kako bi opisali prekretnicu u toku neke bolesti a potom kako bi ukazali na trenutak u sudskom postupku poslije kojeg se određuje neki pravac. Kriza je dakle kritična raskrsnica, trenutak odluke, prekretnica.

Jednostavno, u uslovima energetske (ne)efikasnosti i smanjenja prirodnih resursa, takvo narušavanje prirodnih mehanizama nije održivo i vodi eko i drugim poremećajima i samouništenju. Nažalost, danas je zbog velike stope zagađenja ovo stvarnost većine ljudi. Sve to guši čitav organizam, javlja se unutarne nezadovoljstvo, jer telo oseća da ne ispunjava svoj prirodnu zadatak. Pad energije čini osobu neproduktivnom i nervoznom i stvaraju se dodatna oštećenja.

U strahu od promena na regionalnoj i svetskoj ceni, mnogi ljudi celoga života ostaju “zatočeni” na pragu svetova, za kojima su čeznuli i do kojih su mogli dopreti, samo da su se usudili. U procesu razvoja ljudske civilizacije, promene u životnoj sredini bile su neminovne, pa je tako kao nužnost nastala i degradacija. Stoga drugi deo XXI veka, verovatno i naredni period, odlikovaće se dubokim uverenjem o neophodnosti zaštite i unapređenja životne sredine, kao neizbežnog uslova za opstanak i dalji razvoj civilizacije.

Posledice su poznate - čovečanstvo ulazi u treću dekadu XXI veka sa globalnim ekološkim problemima:

- oštećenje biosfere i njenih ekosistema,
- demografska eksplozija - do 2040. godine očekuje se 10 milijardi stanovnika,
- osetne globalne promene klime,
- iscrpljenost prirodnih resursa (energenti, šume, minerali, naftni derivati, pitka voda, biodiverzitet, flora i fauna),
- narastanje opasnog otpada u ogromnim količinama,
- narušavanje zdravlja ljudi i kvaliteta života.

Slika 2. Učestali zagađivači radne i životne sredine u Evropi

2. Mere ekološke bezbednosti u postmodernizmu

Za razliku od drugih naučnih oblasti, ekologija se pojavljuje kao izdvojena naučna oblast, tek onda kad ekonomska aktivnost trajno ruši ili menja životni ambijent i usled toga dovodi u pitanje svoje nastavljanje ili bitno menja uslove za svoje odvijanje. Pitanja zaštite životne sredine proučavaju se na regionalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou od strane

vladinih organizacija. Zajedničke brige za planetu brišu granice između država i nacija i ujedinjuju ljude sa svežim i inovativnim idejama i preduzetničkim duhom u jedinstvenoj misiji – da razviju rešenja koja će omogućiti održivi razvoj nama danas i budućim generacijama¹²⁷. Zabrinutost za životnu sredinu podstakla je formiranje zelenih, političkih, stranaka, koje nastoje rešiti pitanja zaštite okoline. U početku su nastale u Australiji, Novom Zelandu i Nemačkoj, ali su danas prisutne u mnogim drugim zemljama. Međunarodne nevladine organizacije uključuju Grinpis, Prijatelji Zemlje i Svetsku fondaciju za prirodu. Vlada sprovodi politiku zaštite životne sredine i zakon o životnoj sredini širom sveta. U junu 1992 (u Brazilu) održana je najveća svetska konferencija o zaštiti životne sredine i razvoju. Rezultirala je dokumentima ("Rio deklaracija", Konvencija o klimi, Konvencija o biodiverzitetu i Agenda za XXI vek) u kojima se međunarodna zajednica zalaže za održivi (usklađeni) razvoj zasnovan na ekološkim principima, pod kojima podrazumeva:

- mudro upravljanje prirodnim dobrima;
- očuvanje biodiverziteta i samoreprodukcije prirode;
- racionalnu potrošnju i štednju energije i prirodnih bogatstava, naročito neobnovljivih;
- reciklažu otpada i “čiste” tehnologije;
- preduzimanje mera zaštite životne sredine;
- zadovoljavanja eko-potreba sadašnjih i budućih generacija.

Danas, čovek se izjednačuje s drugim oblicima prirode, jedino čime se izdiže je povećana odgovornost za očuvanje zdravlja, kvaliteta života, pa i ljudske vrste kao i nežive prirode. Odgovornost proizilazi iz činjenice da je samo čovek obdaren visoko razvijenom svesću i mogućnošću da bude nosilac saznanjnih i moralnih vrednosti.

Održivost je ključ za sprečavanje ili smanjenje efekta ekoloških problema. Sada postoje jasni naučni dokazi da je potreban neviđen kolektivni napor da se ljudska upotreba prirodnih resursa vrati u normalu. Da bi ljudi živeli zdravo, prirodni resursi Zemlje moraju se koristiti brzinom kojom se mogu nadoknaditi (i ograničavanjem globalnog zagrevanja).

Put održivog razvoja je jedini sigurni odabir koji osigurava ljudsko blagostanje i upravljanje širim opsegom na planeti. Na Samitu o održivom razvoju u Johaneshburgu 2002. godine, zajednica SCG je potvrdila svoju opredeljenost za ovaj koncept. Globalni ekološki problemi su rezultat pre svega globalizacije u ekonomiji. Nepostojeća ekološka solidarnost onemogućava i dalje rešavanje najvažnijih problema u međunarodnim razmerama. Posledica toga je opstojanje stalnih i teških degradacija zemljišta gubitak biodiverziteta, nedostatak vode za piće u nekim krajevima sveta degradacija morskih i priobalnih zona, sve jače zagađenje atmosfere problemi sa otpadom razne vrste, opasnost od efekata staklene bašte i dr. Neophodno je da se i učitelji i studenti upoznaju sa tim problemima i da nauče da razmišljaju o neophodnosti očuvanja naše planete, te da svoje stavove prenose mladima koju edukuju, imajući na umu da čuvajući prirodu čuvamo sebe.

U svim oblastima razvoja dosadašnje civilizacije, glavnu ulogu imale su inženjerijske struke, koje su svojim aktivnostima uzrokovale globalne probleme. Nova civilizacija (pruža nadu preko nove nauke, nove tehnologije, načina razmišljanja i ponašanja, da je razvoj moguć, uz veliku kontrolu i izume), nosi sa sobom i velike rizike i neizvesnoti u pogledu očuvanja

¹²⁷ Najveća međunarodna agencija, osnovana 1972. godine, je Program UN za životnu sredinu. Međunarodna unija za zaštitu prirode sadrži 83 države, 108 NVO, 766 nevladinih organizacija i 81 međunarodnu organizaciju i oko 10.000 stručnjaka i naučnika iz zemalja širom sveta.

vrednosti sredine. Skoro da više nema oblasti ljudske prirode, koje ne utiču na globalne probleme. Svaki lokalni ili regionalni eko-problem, kumulativno se odražava na globalni nivo. Mogućnosti ostvarenja “zelenih” radnih mesta naročito su velike u određenim sektorima, kao što su graditeljstvo, proizvodnja solarnih elektrana i vetroelektrana i istraživanje tehnologija namenjenih štednji energije i resursa. Zeleni agrobiznis predstavlja zbir svih operacija, koje su vezane za proizvodnju i distribuciju vanpoljoprivrednih inputa, proizvodne operacije na farmama, te skladištenje, prijeradu i distribuciju poljoprivrednih sirovina i proizvoda od njih. Organska poljoprivreda je „gazdovanje” koje teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i ekonomski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Kao oblik molekularne prevencije zagađenja, tehnologije zelene hemije pružaju niz pogodnosti, uključujući smanjenje količine otpadnih materija, izbegavanje skupih tretmana na kraju proizvodne linije, smanjenje korištenja energije i resursa, jačanje konkurentnosti proizvođača i njihovih klijenata, te upotrebu i proizvodnja sigurnijih i bezopasnih sastojaka i proizvoda, kao i povećanu produktivnost hemijskih reakcija.

Glavni cilj „Zelene hemije“ je da hemijske procese i proizvode prilagodi očuvanju sredine. To podrazumeva razvoj novih hemijskih reagenasa i metoda, koji bi povećali iskorišćenost nekog hemijskog procesa, a istovremeno smanjili nepovoljan uticaj na životnu sredinu. Hemikalije koje su manje opasne za ljudsko zdravlje i okolinu su manje otrovne za živi svet i ekosisteme, ne zadržavaju se dugo u okolini i ne bioakumuliraju se u organizmima, sigurnije su za korištenje.

Ovde se pojavljuje “Zelena hemija” – hemijska oblast, koja se odnosi na kreiranje hemijskih proizvoda i procesa, koji smanjuju ili eliminišu upotrebu i proizvodnju štetnih supstanci. Upotrebljavaju se isključivo hemikalije i hemijski procesi, koji nemaju negativne posledice na okolinu. Ovo je visoko efikasan pristup prevenciji zagađenja, jer primenjuje inovativna naučna rešenja u svakodnevnim situacijama očuvanja radne i životne sredine.

Preduslov novog eko-odnosa prijema prirodi, nove filozofije življenja i novog modela razvoja je stvaranje ekološke svesti i ekološkog ponašanja koji proizilazi iz ekološkog pogleda na svet koji se bazira na ekološkim znanjima i kritičkom vrednovanju odnosa prijema životnoj sredini, odnosno, razvijanje ekološke etike i ekološke kulture. Formiranje ekološke kulture i odgovornosti se nameće kao imperativ u cilju prevladavanja potrošačkog odnosa čoveka prijema prirodnim resursima. Ako uzmemo u obzir da je osnovni uzrok problema, ljudski faktor, odnosno čovek, ni jedan od postojećih eko-problema nije moguće rešiti bez promene ljudskog ponašanja.

Slika 3. Zdravlje i kvalitet života, uz sveukupno zadovoljstvo

Naime održivi razvoj se prema Završnom izveštaju Brundtlandove komisije (WCED 1987), definiše kao onaj koji zadovoljava sadašnje potrebe, ne ugrožavajući mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. Važno je reći da planeta Zemlja, sa svojim potencijalima, ne sme biti degradirana od strane postojećih ljudi. Ovakvo rezonovanje se zasniva na teoriji pravičnosti John Rawlsa (1971), koji ističe fundamentalni princip moralne pravde, sadržan u podjednakom pravu svakog čoveka na najšire osnovne slobode, koje ne protivureče slobodi drugih. Dakle, pravo sadašnje generacije na iskorišćavanje resursa i životne sredine, ne sme ugroziti isto takvo pravo narednim generacijama.

Druga grupa razloga za održivi razvoj je ekološke prirode. Naime, ako priroda predstavlja vrednost samu po sebi, tj. ako očuvanje bio-diverziteta, ili zalihe prirodnih resursa ima opravdanje u stavu da je čovek samo deo prirode, te da nema prava da je nepovratno menja, onda je svaki vid ekonomske aktivnosti kojim se narušava diverzitet živog sveta, ili bogatstvo resursa, neprihvatljiv. Zapravo, ova grupa razloga se isto tako može svesti na moralne razloge, uz napomenu da se ovde ne potencira na odnos sadašnje generacije ljudi prema budućim generacijama, već odnos prema ostalim živim bićima, te prirodi u celini.

Kao treći, mogući, razlog za opravdanje koncepta održivosti, može se navesti ekonomski argumenat da je održivi razvoj efikasniji. Drugim rečima, nepoštovanje koncepta održivosti, vodi ka neefikasnom privrednom razvoju, u smislu sve većeg rasipanja resursa i energetske efikasnosti tj. tendencije dugoročnog pogoršanja odnosa inputa outputa u globalnim razmerama. Sve u svemu treba reći, da je održivi razvoj skladan odnos zaštite životne sredine i privrednog napretka, kojim se obezbeđuje da prirodno bogatstvo ostane sačuvano za buduće naraštaje. Održivi razvoj predstavlja generalno usmerenje, težnju da se stvori bolji svet, balansirajući socijalne, ekonomske i faktore zaštite životne sredine.

Dakle, dobro je podsetiti se da život ima smisao koji daleko nadilazi fizičko priježivljavanje i udovoljavanje prohtevima duše i tela, nastojanje da se stekne ugled u društvu, standard, bogatstvo...

Za filozofa život je škola u kojoj sve ima svoje zašto i kako: telo, osećaji i misli trebaju služiti kao oruđa za nadvladavanje iskušenja na putu; vreme je veliki učitelj, a ja učenik koji prikuplja iskustva pomoću kojih se usavršava.

Zaključak

Ekološki problemi su štetni uticaji ljudske aktivnosti na biofizičko okruženje. Zaštita životne sredine je praksa zaštite prirodne sredine na individualnom, organizacionom ili državnom nivou, u korist i životne sredine i ljudi. Ekologija, društveni i ekološki pokret, bavi se pitanjima zaštite životne sredine putem zagovaranja, obrazovanja i aktivizma.

Uništavanje životne sredine uzrokovano ljudima je globalan i trajni problem. Do 2050. godine očekuje se da će globalna ljudska populacija porasti za 2.000.000.000 ljudi (mada u Evropi rapidno opada broj stanovnika), čime će dostići nivo od 9,6 milijardi ljudi. Ljudski efekti na Zemlju mogu se sagledati na mnoge različite načine. Glavni od njih je porast temperature, a prema izveštaju Naša promenljiva klima, globalno zagrevanje koje je trajalo poslednjih 50 godina prvenstveno je posledica ljudskih aktivnosti.

Priroda postindustrijskog društva i nastupajuća globalizacija sveta određuje život i sudbinu modernih poslovnih organizacija. Na brojnim naučno-stručnim konferencijama i okruglim stolovima tretira se problematika globalne strategije modernih organizacija i eminentnih kadrova. Naučnici/stručnjaci sve češće ukazuju na značaj komunikacionih modela u reinženjeringu poslovnih procesa.

Autori ovog rada su se opredelili mišlju da pretnju upotrebom i upotrebu NHB oružja (za masovno uništenje) razmatra sa stanovišta njihovog uticaja na ponašanje ljudi prvenstveno u ratu i oružanoj borbi, mada delimično i u miru. Radi se o situacionoj determinisanosti ponašanja ljudi, naročito o njihovom borbenom moralu. Polaznu osnovu čine saznanja iz psihologije i socijalne psihologije, primenjena na ponašanje uglavnom velikih socijalnih grupa. Iako su pojedine situacije o kojima se govori u radu hipotetičkog karaktera, mogu korisno da posluže za potpunije istraživanje, svake razmatrane situacije posebno.

Autori rada, problematizujući pojedina pitanja, pokušava da odgovori na to šta u pojedinim situacijama najviše utiče na borbeni moral vojske i stanovništva, što je, bez sumnje, korisno za svaku zemlju, pogotovu za one koje su čvrsto opredeljene za odbranu i bezbednost u postojećim okvirima, kako je proklamovao Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija.

Budućnost o kojoj smo sanjali nije sadašnjost koju živimo. Sanjali smo budućnost u kojoj će nauka, tehnologija, informatika, nano i biotehnologija i ekologija služiti čovečanstvu, a čini se da se dogodilo upravo suprotno. Tehnologija postaje “oruđe” koje služi ideološkim zamislima, a čovečanstvo je svedeno na to da postane eksperimentalna laboratorija, u kojoj se te zamisli ostvaruju.

Literatura

- [1] Biočanin R. Nuklearna-hemijska-biološka zaštita. Kruševac: Školski centar ABHO, 1994.
- [2] Biočanin R., Vojinović-Miloradov M. (2000) Posledice NATO agresije na životnu sredinu, Stručni skup 'Oktobarski susreti zdravstvenih radnika Srbije', 23-28. oktobar, 2000, Zlatibor.
- [3] Biočanin R., Nikolić D., Petković M. Nuklearni udesi u miru i zaštita. u: VII Kongres nuklearne medicine Jugoslavije, Soko Banja, 24-26 septembar 1998.
- [4] Biočanin R. Zarobljena planeta Zemlja, MAJDAN, godina XVI, br.1-2019, Kostolac, 2019.
- [5] Gros, N.E. (1962) Stres u životu. Beograd - Zagreb: Medicinska knjiga
- [6] Jakšić S., Biočanin R. Obezbeđenje od hemijskih udesa u miru. *Novi glasnik, Beograd*, br. 3-4, 1996.

- [7] Jovićević M. Čovek i kolektiv u vanrednim situacijama. Beograd: Vojnoizdavački zavod, 1978.
- [8] Jusufrić I. i saradnici: Ulaganje u ljudski kapital-znanje i obrazovanje kao faktori održivog razvoja, 23. mart 2017. Travnik.
- [9] Manec F. (1971) Zaštita ot oružja masovovo poraženia. Moskva: Voenizdat, Rusija.
- [10] McLean A.S. (1997) Radiation accidents. u: Symposium Handling of Radiation Accidents, IAFA, Vienna, Vienna: IAFA
- [11] Moris D. Otkrivanje čoveka - kroz ponašanja i gestove, Beograd, 1979.
- [12] Radivojević V., Jestrović R. (1998) Mogućnost i načela upotrebe NHB oružja potencijalnih terorista. Beograd: Centar visokih vojnih škola / CVVŠ
- [13] Trboljavac S., Biočanin R., Milentijević G. Jedinstvo suprotnosti – dobroga i zla, Centar za strateška istraživanja nacionalne bezbednosti Beograd, br. XXVIII, 2019.
- [14] Vuković V. Na raskršću vremena, Bagdala, Kruševac, 1987.

